

DIDAKTICKÉ ZÁSADY

Od Jana Ámose Komenského k
současnosti

- ▶ Nejednotná klasifikace
- ▶ **Předpokladem úspěšnosti** vzdělávací a výchovné práce
- ▶ Dodržování je **prostředkem** k dosahování cílů
- ▶ Všechny spolu souvisí a **tvorí systém**

DIDAKTICKÉ ZÁSADY

- ▶ **Obecné požadavky** efektivity vyučovacího procesu
- ▶ **Zobecněná zkušenost učitelů - normy** (nejsou to náhodné nápady filozofů, pedagogů)
- ▶ **Základní pravidla** o tom, jak má učitel vyučovat, aby co nejefektivněji dosáhl vyučovacích cílů

DIDAKTICKÉ ZÁSADY

- ▶ **Zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka**
- ▶ **Zásada vědeckosti**
- ▶ **Zásada individuálního přístupu**
- ▶ **Zásada spojení teorie s praxí**
- ▶ **Zásada uvědomělosti a aktivity**
- ▶ **Zásada názornosti**
- ▶ **Zásada přiměřenosti**
- ▶ **Zásada soustavnosti**
- ▶ **Zásada trvalosti**

DIDAKTICKÉ ZÁSADY

Oblasti rozvoje:

- ▶ kognitivní
- ▶ afektivní
- ▶ psychomotorická

ZÁSADA KOMPLEXNÍHO ROZVOJE OSOBNOSTI ŽÁKA

Osvojovat poznatky na úrovni:

- ▶ momentální kognitivní úrovně žáků
- ▶ odpovídající současným vědeckým poznatkům

ZÁSADA VĚDECKOSTI

Zohledňovat rozdílnost:

- ▶ Předpoklady k učení (různou úroveň poznávacích procesů, myšlení, chápavost, vynalézavost)
- ▶ Učební tempo
- ▶ Citové, volní a charakterové vlastnosti
- ▶ Zájmy, záliby, sklony
- ▶ Typy paměti a pozornosti
- ▶ Aspirace a motivy k učení
- ▶ Zvláštnosti dané dědičností nebo handicapem
- ▶ Osobní zkušenosti
- ▶ Tělesnou konstituci

ZÁSADA INDIVIDUÁLNÍHO PŘÍSTUPU

- ▶ Pokud učitel **pozná** žákovu osobnost a jeho realitu (rodina, vztahy), **může volit** efektivní postupy (pro žáka i pro svou práci).
- ▶ Tato zásada je **klíčem k vytvoření kvalitního vztahu Ž – U.**

ZÁSADA INDIVIDUÁLNÍHO PŘÍSTUPU

- ▶ **Příklady z praxe**
- ▶ **Autentické materiály** a pomůcky
- ▶ „Vycházet **ze školy ven**“ (exkurze)
- ▶ Umět odpovídat na otázky typu: „*na co to budu potřebovat*“ nebo na námitky „*to nebudu nikdy potřebovat*“
- ▶ **Procvičovat** probíranou látku na současných jevech a příkladech (historické a současné společenské procesy, způsoby chování literárních hrdinů kdysi a dnes, změny hodnot, chování dříve a nyní)

ZÁSADA SPOJENÍ TEORIE S PRAXÍ

Psychologický základ této zásady:

Praxe:

- ▶ funguje jako zpětná vazba
- ▶ Koriguje představy, pojmy, poznatky
- ▶ Prohlubuje, opakuje, cvičí, zpevňuje, doplňuje poznatky
- ▶ Dává poznatkům autentický rozměr

ZÁSADA SPOJENÍ TEORIE S PRAXÍ

▶ Zásadní jsou **AKTIVIZACE** a **MOTIVACE**

Žák se bude učit uvědoměle a aktivně, pokud:

- ▶ Pochopí cíle
- ▶ Věří, že cílů může dosáhnout a chce jich dosáhnout
- ▶ Bude přesně a bezprostředně informován o pozitivních výsledcích své námahy
- ▶ Bude mít možnost vnitřního uspokojení a radosti při hodnocení svých výsledků

ZÁSADA UVĚDOMĚLOSTI A AKTIVITY

- ▶ *Uvědomělost není možná bez motivace a aktivizace žáků. Aktivizace není možná při únavě mozkové kůry, té nutno předcházet: „tím, že hovoříme pestře, abstraktně i názorně, kombinujeme metody, měníme formy práce a tím udržujeme třídu v duševní aktivitě.“*

**(MOJŽÍŠEK – „ZLATÉ PRAVIDLO
VYUČOVÁNÍ“)**

- ▶ Žák postupuje většinou od konkrétního k abstraktnímu (**indukce**)
- ▶ Učitel vysvětluje opačně – od abstraktních pojmů, pravidel a pouček a zobecnění k poukázání důsledků pro praxi (**dedukce**)
- ▶ Zásada: **od konkrétního k abstraktnímu** pro žáky ZŠ a vhodné i pro SŠ

ZÁSADA NÁZORNOSTI

- ▶ Učivo musí co obsahu i rozsahu odpovídat psychickému i somatickému vývoji dítěte a zároveň individuálním možnostem jednotlivých žáků
- ▶ *Přiměřené neznamena nenáročné. Přiměřené je to, **co žáka optimálně podněcuje** a přispívá k jeho celkovému rozvoji*

ZÁSADA PŘIMĚŘENOSTI

- ▶ **Nadměrné požadavky** – poškozují duševní zdraví žáků, nutí k memorování, vědomosti jsou formální a rychle se zapomínají
- ▶ **Nízké požadavky** – nemotivují, nevyvolávají intelektuální napětí (kognitivní konflikt), nerozvíjejí psychické procesy

ZÁSADA PŘIMĚŘENOSTI

- ▶ Didaktický systém: *didaktická transformace*
- ▶ Strukturálně uspořádané učivo: *samostatná tvorba schémat a klasifikací žáky, mezipředmětové vztahy*
- ▶ Zásada postupnosti: *od jednoduššího k složitějšímu, od blízkého k vzdálenému*
- ▶ pěstování soustavnosti v učení: *návyk určitým efektivním způsobem pracovat*

ZÁSADA SOUSTAVNOSTI

**Kognitivní cíl: uchovat důležité v
dlouhodobé paměti**

Kompetenční cíl: opakovaně zvládat

**Za trvale osvojené vědomosti a
dovednosti považujeme ty, které:**

- ▶ se uchovávají v paměti dlouhodobě
- ▶ v aktuálních situacích se vybavují bez větší námahy
- ▶ umožňují řešit nové praktické nebo intelektuální úlohy

ZÁSADA TRVALOSTI

Splnění zásady lze dosáhnout:

- ▶ Motivací žáků, jejich aktivizací a velkým podílem samostatné práce
- ▶ Uspořádáním učiva do systému, který má zapamatovatelnou logickou strukturu
- ▶ Co je k zapamatování musí být formulováno stručně
- ▶ Předkládat napřed „kostru“, pak doplňovat
- ▶ Vybírat správná cvičení v dostatečném množství
- ▶ Vracet se k poznatkům osvojeným dříve a tvořit souvislosti

ZÁSADA TRVALOSTI

- ▶ Úcta k žákovi
 - ▶ Demokratický vztah mezi vychovatelem a vychovávaným (1. st. ZŠ láskyplná autorita)
 - ▶ Aktivita vychovávaných
 - ▶ Cílevědomost
 - ▶ Spolupráce všech vychovatelů
 - ▶ Zásada opory o kladné vlastnosti
-
- ▶ Výhra pro všechny, spolupráce, mentalita hojnosti

DALŠÍ PEDAGOGICKÉ ZÁSADY